

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

**DOBA
TRVÁNÍ**
90min

CÍLE LEKCE

- Žáci se zamyslí nad konkrétními výzvami v oblasti práv žen, proč existují a co je možné udělat, aby se dalo docílit změny

ZAŘAZENÍ LEKCE DO RVP (PRŮŘEZOVÁ TÉMATA)

1. Osobnostní a sociální výchova
2. Výchova demokratického občana
3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
4. Multikulturní výchova

ZAŘAZENÍ DO PŘEDMĚTU

Občanská výchova/ZSV
Anglický jazyk

ZÁKLADNÍ INFORMACE K TÉMATU

- <https://getupandgoals.cz/temata/gender//>

OBSAHOVÁ VÝCHODISKA TÉMATU

- <https://getupandgoals.cz/vychodiska-temat/>

VÝUKOVÉ CÍLE VÝCHODISKA

- Žáci jsou schopni vysvětlit, co se rozumí pod pojmem „sociální pohlaví“, včetně typického chování, které je mužům a ženám vštěpováno, a rozdílu mezi sociálním a biologickým pohlavím.
- Žáci jsou schopni vysvětlit, co znamená „pohlavní identita“ a „pohlavní vyjádření“.
- Žáci chápou rozdíl mezi rovností mužů a žen a rovným zacházením. Jsou schopni vysvětlit, proč je k tomu, aby byly ženám i mužům zajištěny rovné podmínky, potřeba zavádět novou politiku, která se bude zaměřovat na historické a společenské znevýhodňování žen. Jsou schopni uvést jejich příklady.
- Žáci dokáží vyjmenovat různé příklady problémů souvisejících s pohlavím, kterým ženy po celém světě čelí. Jsou schopni popsat, co je příčinou násilí na základě pohlaví, a chápou, že ženy a dívky patří do nejzranitelnější skupiny. Žáci jsou schopni popsat některé škodlivé praktiky, které cílí na ženy a dívky, a čeho jsou tyto praktiky následkem.
- Žáci chápou fakt, že rovnost mužů a žen společnosti prospívá více, než pouhé posilování postavení žen a dívek. Je prospěšná širší společnosti a má pozitivní vliv na mezinárodní rozvoj. Jsou v textu schopni rozpoznat předsudky na základě pohlaví.

VĚK: 11 – 14 let

STÁT: Česká republika

JAZYK: čeština

ZALOŽENO NA LEKCI: Equalrights –
whatgetsintheway?

<https://www.womankind.org.uk/docs/default-source/Fundraise-/lesson-plan.pdf>

VÝUKOVÉ METODY

Brainstorming

Myšlenkové mapování

Diskuze

Práce s textovým materiálem

Modelové situace (příběhy)

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

POSTUP:

1. HODINA

ÚVOD: (10 MINUT)

Na začátku žákům vysvětlíte, že se budete bavit o záležitostech nerovnosti žen a mužů a o tom, jakým způsobem je možné dosáhnout změny. Budete poslouchat různé názory a spolupracovat. Jasně vysvětlíte pravidla diskuze. Zdůrazníte, aby žáci přemýšleli o tom, jaká slova volí, aby se vyvarovali rasistických, homofobních a sexistických komentářů. Urážlivé komentáře nebudou tolerovány, ke druhým se budete vyjadřovat s respektem.

ČÁST 1 (10 MINUT)

Požádejte žáky, aby jmenovali některá lidská práva a napsali je na tabuli (právo na vzdělání, přístup ke zdravotní péči, právo na soukromí, právo si zvolit, s kým žít, právo žít ve svobodě a bezpečí, právo se vyhnout otroctví a mučení, právo se vavarovat násilí, právo se rozhodnout kdy a zda mít děti, právo mít kontrolu nad svým vlastním tělem apod.). Pomoci otázek a komentářů nastíníte, že ne všechna práva všude na světě jsou dosažitelná stejnou měrou pro ženy jako pro muže.

ZÁKLADNÍ POJMY (pokračujte v brainstormingu a vysvětľujte pojmy – zapisujte na tabuli a tvořte myšlenkovou mapu, zaznamenávejte vztahy mezi pojmy)

O co jde?

Sociální pohlaví (gender) není to samé, co **biologické pohlaví** (biologické vlastnosti mužů a žen). Jedná se o definici mužů a žen tak, jak si ji vytváří sama společnost. Ve zkratce to znamená, že biologické pohlaví je něco, s čím jsme se už narodili, a sociální pohlaví je to, o čem se teprve v průběhu života učíme. Ženské a mužské role většinou určuje kultura. Jak muži, tak i ženy se učí příslušným **normám** a žádoucímu chování, které odráží společnost a vztahy, jež byly budovány po tisíce let. Tyto **role** se nezřídka promítají i do **legislativy**. Ve více než 150 zemích nalezneme alespoň jeden zákon, který diskriminuje ženy.

Jedinec své sociální pohlaví vnímá jako svou vlastní **(pohlavní) identitu** (hluboce zakořeněné vnitřní vnímání sebe sama) a zároveň i své vlastní „**pohlavní vyjádření**“ (jak prezentuje své sociální pohlaví svému okolí a jak ho naše společnost, kultura, komunita a rodina vnímají, jak se k nám na jeho základě staví a jak naše sociální pohlaví ovlivňují).

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ //

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

UČEBNÍ ZÁKLADY PRO ŽÁKY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

ČÁST 2: TVRZENÍ (15 MINUT)

Lze pracovat 2 způsoby:

Tvrzení možnost A.

Rozdělte žáky do skupin po 4 nebo po 6 a poté je v těchto skupinách rozpočítejte na poloviny (1,2). Vysvětlíte, že se budou v párech bavit o sérii tvrzení (v příloze), vždy bude mluvit jeden. Jednotlivá tvrzení budete po jednom psát na tabuli. V prvním kole se bude ke tvrzení vyjadřovat jeden člověk ze dvojice jednu minutu, poté druhý člověk také minutu. Po tomto kole vyzvete žáky k výměně, všichni s číslem jedna si vymění místo s další osobou s číslem 1 po své pravici, aby se v dalším kole bavili s někým jiným. Střídáte také čísla, která se k tvrzení vyjadřují jako první. Po 4-5 kolech se krátce zeptáte na zpětnou vazbu.

Tvrzení možnost B.

Požádáte 8-10 dobrovolníků (dívky a chlapce přibližně ve stejném počtu), aby přišli dopředu. Pokud máte dostatek prostoru, přivěte dopředu všechny. Vysvětlíte jim, že budou poslouchat sérii tvrzení a bez mluvení se budou sami za sebe rozhodovat, jestli s daným tvrzením souhlasí nebo ne. Jestli souhlasí, stoupnou si např. nalevo, jestli nesouhlasí, stoupnou si napravo a jestli si nejsou jistí, postaví se do prostoru podle toho, jak silně souhlasí nebo nesouhlasí. Poté se náhodných lidí z obou názorových okrajů zeptáte na jejich důvod, proč si tam stoupli. Vyvarujete se hodnocení, ale můžete povzbudit k jiným názorům. Poté, co vyslechnete několik názorů, zeptáte se, jestli by někdo chtěl změnit svoji pozici. Pokud se neúčastní všichni, vyzvěte i je ke komentářům.

ČÁST 3: KDO TO ŘEKL? (20 MINUT)

Rozdejte žákům kopie přílohy 3. Žáci mají ve dvojicích rozhodnout, jestli dané výpovědi mohl říct muž nebo žena nebo jestli to není zřejmé. Také se mají rozhodnout, jestli výrok řekl někdo v České republice (Evropě) nebo v zahraničí. Výpovědi reprezentují mladé lidi z celého světa. Komentáře psané *kurzívou* jsou určeny ke zpětné diskuzi. Cílem této aktivity je demonstrovat, že ženy všude na světě, včetně České republiky, čelí diskriminaci a násilí.

DOPLŇTE KONTEXT:

Násilí na základě pohlaví. Oběťmi ***násilí na základě pohlaví*** se mohou stát jak muži, tak ženy. Je ale všeobecně známo, že ve většině případů jde právě o ženy a dívky. Mezinárodní organizace se často zaměřují na násilí páchané na této skupině, a to zejména kvůli skutečnosti, že jsou jím ženy a dívky nejvíce ohroženy a nemohou se mu ani vyhnout a ani mu utéci.

K násilí na základě pohlaví dochází následkem **nerovných mocenských vztahů mezi muži a ženami** a setkáme se s ním v celém světě. Jedná se o porušení lidských práv, která ženám a dívkám náleží.

→ Násilí na základě pohlaví má negativní vliv na sexuální a reprodukční zdraví žen, protože v jeho důsledku výrazně více žen než mužů trpí **HIV/AIDS**.

→ Některé kultury a tradice mají rovněž negativní vliv na ženy a dívky, a to kvůli škodlivým praktikám jako je *mrzačení ženských pohlavních orgánů* a *dětské sňatky*. Každý rok je provdáno více než 12 milionů dívek, které ještě nedosáhly 18 let. Dětské sňatky ohrožují jejich životy a zdraví a omezují jejich šance na dobrou budoucnost. Dívky, které jsou ke sňatku přinuceny, většinou odejdou ze školy a ještě ve svém adolescentním věku otěhotní, což sebou nese jisté porodní komplikace. Ty jsou nejčastější příčinou smrti u dívek mezi 15 a 19 lety. Minimálně 200 milionů žen a dívek prošlo mrzačením pohlavních orgánů (UNICEF, 2018).

→ Každý rok se 13 milionů dívek stane obětí **obchodu s lidmi**, většinou za účelem sexuálního vykořisťování. Ženy z řad migrantů patří mezi nejohroženější skupiny.

Práva dívek, chlapců, žen a mužů mohou být ovlivněna nerovnostmi. Potlačování práv žen a dívek je ve světě běžné, mnohdy i ze strany lidí, kteří by měli občanská práva chránit, jako jsou policisté, vojáci, učitelé nebo rodiče.

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

2. HODINA

ČÁST 4: PŘÍBĚHY (40 MINUT)

Následující příběhy mají žáky přimět zamyslet se nad výzvami, kterým čelí ženy žijící v chudobě.

Rozdejte kopie případových studií (Příloha 4). Začněte příběhem Laxmi. Požádejte žáky, aby si představili příběh s Laxmina úhlu pohledu, ale také z úhlu pohledu jejího manžela a ze strany švagrové. Proč a jak udělali to, co udělali? (kulturní zvyklosti, síla, peníze, autority zavírající oči) Ukažte žákům diagram (příloha 5). Co brání Laxmi v tom, aby užívala svých práv? (násilí, strach)

Jaké jsou skryté příčiny? Jsou nějaké příčiny, které nejsou zmíněny, ale naznačeny? (předčasný sňatek, domluvený sňatek; nedostatek vzdělání, dívčí vzdělání není tak ceněno jako chlapecké vzdělání, nedostatek povědomí o lidských právech, nerovné postavení mužů a žen) Jaká jsou řešení? Jsou nějaká dlouhodobá řešení, která nebyla zmíněna? (vzdělání v oblasti práv, povzbuzování dívek, aby zůstaly ve škole, diskuze a trénink v komunitách ohledně škodlivosti některých typů tradičního chování).

Rozdělte třídu do malých skupin. Požádejte žáky, aby si přečetli další případové studie. Rozdejte každé skupině velký papír a fixy. Požádejte je, aby nakreslili ledovec a ledoborec a aby doplnili témata, příčiny a možná řešení pro Gysele nebo Chipu. Nechejte skupinám dostatek času, aby toto vypracovali nejméně pro jednu případovou studii. Srovnajte odpovědi a vyzvěte ke zpětné vazbě. Žáci mohou zmínit příklady nerovnosti ze svého okolí, ze školy nebo z komunity, např. sexuální obtěžování, negativní obraz v médiích apod. a diskutujte příčiny a možná řešení.

Reflexe (5 minut)

Na závěr dejte každému malý lísteček a požádejte je, aby na něj napsali cokoliv, co se dozvěděli o tematice ženských práv nebo cokoliv, co by si přáli, aby se změnilo. Lístečky nalepte na velký papír nebo na tabuli a některé z nich přečtěte.

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

DEKORATIVNÍ PRUH

PŘÍLOHY:

1) Tvzení:

Holkám neprojde to, co klukům.

Kluci mají přirozeně větší sklon k násilí než holky.

Holky, co nosí krátké sukně, „si o to říkají“.

S kluky se v této škole vždy jedná stejně jako s děvčaty.

Každý by měl schopný užívat svých lidských práv.

Chudí lidé nemají stejná práva jako bohatí lidé.

Rovnost je nereálná, nemá smysl se o ni pokoušet.

Muži a ženy se liší, proto si nemůžou být rovni.

Jestli jste muž nebo žena nemá vliv na to, jak se vám daří v práci.

Obrázky žen „nahore bez“ by měly být v novinách zakázané.

Dělat něco „jako holka“ by nemělo být užíváno jako urážka.

Malým děvčatům by se nemělo říkat „princezny“.

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

PŘÍLOHY:

2) Kdo to řekl?

- „Můj starší bratr mě několikrát zbil. Řekl mi také, že jestli odejdu a půjdu do školy, polije mě kyselinou.“ *Osmnáctiletá slečna z Afghánistánu, jejíž starší bratr ji nutí se vdát, aby přinesla domácnosti peníze. Vzdělání je v Afghánistánu povinné, ale mnoha dívkám je bráněno chodit do školy.*
- „Když jsem si stěžoval na to, že nedostávám zapláceno, zavolaal policii, aby mě zbili.“ *Šestnáctiletý kluk z Indie, který od 12 let pracuje, aby splatil rodinný dluh. Mnoho dětí z chudých rodin v Nepálu, Indii a Pákistánu jsou virtuálními otroky, pracují nuceně obvykle bez nároku na mzdu.*
- „Když jsem přijela, byla jsem představena paní, která mi vzala moje doklady a telefon. Řekla mi, že mě koupila, že mě vlastní a teď musím splatit dluh.“ *Slečna, která přijela do Anglie jako turista, aby se naučila anglicky, ale nakonec byla nucena brát drogy a pracovat jako prostitutka. Ve Velké Británii jsou prodáváni jak muži, tak ženy. 77 % obětí obchodu s lidmi celosvětově jsou ženy.*
- „Chtěla jsem získat vzdělání, ale rodiče se rozhodli, že mě provdají.“ *Himanot, dívka z Etiopie, se vdala, když jí bylo 13. Každoročně se miliony dívek provdají dříve, než je jim 18 let, často kvůli tomu, že jejich rodina dostane peníze. Mnoho z nich ještě neprošlo pubertou.*
- „Když má matka zemřela při porodu, musela jsem přestat chodit do školy a začít se starat o mladší sourozence.“ *Dívky v rozvojových zemích často přebírají odpovědnost za domácí práce, včetně chození pro vodu. Může to znamenat, že jim nezbyde čas chodit do školy.*
- „Když mě zaměstnali, řekli mi, že si nejsou jisti, jestli vydržím pracovní tempo a proto mě budou platit méně do té doby, než prokážu, že to zvládnu.“ *Zkušená řidička autobusu ve Velké Británii. Průměrný plat žen ve Velké Británii je o 15 % nižší než průměrný plat mužů vykonávajících obdobnou profesi. Zaměstnanci často zdůvodňují nižší mzdové ohodnocení žen tím, že ženy nejsou schopny dělat práci tak dobře, jako muži.*
- „Ráno jdu pro vodu, potom jdu do školy. Jednou jsem přišla pozdě a jako trest mi učitel dal lézt po kolenou od školní brány do třídy.“ *Školačka ze Sierra Leone, kde je násilí vůči ženám běžné.*

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

DEBATA

PŘÍLOHY:

3) Kdo to řekl? Přečtěte si následující tvrzení. Diskutujte a rozhodněte, zda si myslíte, že je více pravděpodobné, aby dané tvrzení řekl muž nebo žena a zda by mohlo dané tvrzení pocházet z Velké Británie nebo ze zahraničí.

	muž/žena? kdokoliv?	Evropa/svět?
„Můj starší bratr mě několikrát zbil. Řekl mi také, že jestli odejdu a půjdu do školy, polije mě kyselinou.“		
„Když jsem si stěžoval na to, že nedostávám zaplacení, zavolał policii, aby mě zbili.“		
„Když jsem přijela, byla jsem představena paní, která mi vzala moje doklady a telefon. Řekla mi, že mě koupila, že mě vlastní a teď musím splatit dluh.“		
„Chtěla jsem získat vzdělání, ale rodiče se rozhodli, že mě provdají.“		
„Když má matka zemřela při porodu, musela jsem přestat chodit do školy a začít se starat o mladší sourozence.“		
„Když mě zaměstnali, řekli mi, že si nejsou jisti, jestli vydržím pracovní tempo a proto mě budou platit méně do té doby, než prokážu, že to zvládnu.“		
„Ráno jdu pro vodu, potom jdu do školy. Jednou jsem přišla pozdě a jako trest mi učitel dal lézt po kolenou od školní brány do třídy.“		

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

PŘÍLOHY:

4) Příběhy

Příběh Laxmi. Nepál.

„Jmenuji se Laxmi. Vdala jsem se velmi mladá. Když jsem byla těhotná, členové rodiny mého manžela mě začali slovně, fyzicky i psychicky napadat za to, že jsem nepřinesla dostatečně velké věno. Jednoho dne mě moje švagrová a můj manžel polili petrolejem a ten zapálili. Nikdo z rodiny neudělal nic, aby mě zachránili, až přišli sousedi.“

Laxmiměla málo peněz na léčbu, a tak byla odkázána na místní pobočku organizace Saathi, která se zabývá ženskými právy a je partnerskou organizací Womankind. Poté byla Laxmi přijata do Saathi do Káthmándú, do hlavního města. Zde dostala stravu a lékařskou pomoc. Zároveň měla přístup k nějakému vzdělání a ke kurzům, jak vyrábět oblečení. Účastnila se také projektu, kde na video sdílela svůj příběh, svoji zkušenost s násilím. Nyní plánuje založit svůj vlastní obchod díky půjčce od organizace Saathi. „Nikdy jsem si nepředstavovala, že budu znovu žít normální život. Kdykoliv se podívám do zrcadla, jizvy mi připomenou tu bolest. Nicméně cítím, že jsem silnější a jdu dál.“

Příběh Gyselle. Tanzánie.

Gyselle, 17, studovala střední školu v uprchlickém táboře Nyarugusu v Tanzánii. Poté co dokončila své závěrečné zkoušky ve škole, si šla pro výsledky a ke svému zklamání zjistila, že neudělala zkoušku z ekonomiky a fyziky. Gyselle šla za vyučujícími těchto předmětů, aby zjistila, co u zkoušek pokazila. Reakce učitelů ji šokovala. Řekli jí, že si zasloužila zkoušky neudělat, protože nepřistoupila na jejich sexuální návrhy. „To mě šokovalo. Studium mi šlo dobře a neviděla jsem důvod, proč bych neměla zkoušky udělat. Nemohla jsem uvěřit, že moje vzdělání bylo ohroženo proto, že jsem se rozhodla vymezit vůči obtěžování.“ Ale díky informační kampani o ženských a dívčích právech vedené Centrem pro právní pomoc ženám v táboře Nyagurusu se Gyselle dozvěděla o svých právech a dostala právního asistenta. Následně konzultovala svoji situaci s ředitelem školy. Vyšetřování kauzy následně prokázalo, že Gyselle udělala zkoušky v obou předmětech.

Příběh Chipa. Zimbabwe.

Chipo má 22 let. Když jí bylo 15 a osiřela, vdala se za muže jménem Reuben. Myslela si, že je to rozumná cesta, jak dál žít. Reuben ji vzal ze školy a společně si postavili dům, kde měli nájemníky, aby si něco přivydělali. Ale ReubenChipo neřekl, že mu vyšly pozitivně testy HIV. Přišla na to až když měla dvě děti a Reubenův zdravotní stav se ze záhadných důvodů zhoršil. Celá rodina si nechala udělat cesty, všichni byli HIV pozitivní. Takto Chipo zjistila, že se nakazila od svého manžela. Jejich první dítě zemřelo a Chipo byla trochu zahořklá, trochu našťavaná, protože život jejich dítěte mohl být zachráněn. Potom začal Reuben brát všechnu nájem od jejich nájemníků, přestal Chipo dávat peníze na jídlo a také se začal chovat násilně.

// TÉMA: ROVNOST POHLAVÍ//

1. lekce: ROVNÁ PRÁVA – CO NÁM STOJÍ V CESTĚ?

DEZINFORMACE

PŘÍLOHY:

5) diagram: problémy – příčiny – řešení

